

MŰSZAKI KÖNYVTÁROKOK

írják

MÉG EGY HOZZÁSZÓLÁS A MŰSZAKI KÖNYVTÁROKOK

ÉRTEKEZLETÉN ELHANGZOTTAKHOZ.

Az alábbiakban ismertetni szeretném pótlólag azon javaslataimat, amelyek elmondására a legutóbbi műszaki könyvtárosi konferencián - időhiány miatt nem kerülhetett sor.

Jánszky elvtárs beszámolóját valamennyien jóleső érzéssel és megnyugvással fogadtuk. Megállapításait mi sem támasztja alá jobban, mint az a nagy érdeklődés, amelynek szószólói véget nem érő számban igyekeztek a megindított vita során kifejezni mondanivalóikat az OMK vezetősége előtt. Bezzeg 5 évvel ezelőtt /1952-ben/ még alig 20-an ültünk együtt az OMK által egybehívott értekezleteken és próbáltuk megoldani az elénk tornyosuló feladatokat. Az elmúlt évekre visszatekintve nyugodtan elmondhatjuk, hogy valóban nehéz és hosszú volt az út idáig, s hogy munkálkodásunk nem volt hiábavaló, abban oroszlánrésze van az OMK vezetőségének. A komoly szervező munka eredményeképpen sikerült az eladdig egymásról mitsem tudó egyes szervek könyvtárait hálózati alközpontokba összefogni s szervesen beleilleszteni az OMK könyvtári hálózatába. Sikerült ezenkívül egységesíteni is bizonyos fokig a könyvtárak kezelését, amely jórészt szintén az OMK kezdeményezésére bevezetett műszaki könyvtárosi tanfolyamok jószintű eredményének tudható be. Itt - ott akadnak még ugyan hiányosságok, szerepelnek a feladatok közt több éve ismétlődő problémák, azonban biztosak vagyunk benne, hogy ezek megoldásának elmaradása az évek során nem az OMK vezetőségén mulott, s nem azon mulik jelenleg sem.

A felszólalók beszéltek - többek közt - egyes könyvtárak öncélúságáról, valamint arról, hogy a tudósok, kutatók és írók még ma is tulsokat foglalkoznak irodalomkutatással, ami természetszerűleg alkotómunkájuk rovására megy. Kétségtelen, hogy akadnak még ma is nem feladatuk magaslatán álló könyvtárosok, akik nem értik meg a könyvtári feladatok mi-
benlétét. Ezeket csak kitartó nevelő munkával lehet rávezet-

ni a helyes utra, megmagyarázva nekik, hogy a tulajdonképeni igazi könyvtári munkát a kívánt bibliográfiák minél szélesebb feltárása jelenti, s amíg e téren az olvasók, kutatók nem élvezik a könyvtárosok támogatását, addig nem beszélhetünk a könyvtárak ideális működéséről, addig a könyvtárak nem töltik be tulajdonképeni feladatukat. Sarkalatos tételként kell álljon előttünk: "Egyetlen dolgozó sem hagyhatja el könyvtárunkat anélkül, hogy valamilyen formában ne segítsük közelebb kutatási témájához vagy egyébkénti céljához." Ha ezt tartjuk szem előtt, úgy ennek áldásos hatása előbb-utóbb jelentkezni fog. Dolgozó munkatársaink egyre több és több segítséget fognak nyújtani a könyvtárosoknak, ha látják, hogy a könyvtáros a kezelésére bízott értékeket rendeltetésüknek megfelelően hasznosítja és munkássága gyümölcsözően jelentkezik nemzetgazdaságunk életében is.

Ez a magatartás irányt kell mutasson azoknak a könyvtárosoknak is, akik ezidőszereint még nem boldogulnak vezetőik megnemértése miatt. Igyekezzenek jobbnál jobb szolgálataik révén nélkülözhetetlenné tenni magukat, ugyanakkor viszont okosan megvilágítani előttük a könyvtári előírások betartásának szükségességét.

Javasolnám, hogy a jövőben 2 havonként rendszeres munkaértekezletet hívjon egybe az OMK vezetősége, amelyen először a korábbi értekezlet határozatait ismertetnék, valamint beszámolnának az időközben megvalósult javaslatokról. Megemlítenék végül a függő problémákat is, s azokat megvalósulásukig nyilvántartanák. Ezekhez a függő problémákhoz újabb javaslatot nem fogadhatnának el, s ezáltal is nagy mértékben lehetne gyorsítani az értekezletek lefolyását. Célszerűnek látnám ugyanakkor azt is, hogy a plenáris ülésekre ne csak a könyvtárosokat hívják meg, hanem legyenek jelen mindazon tényezők, amelyektől sorsunk, könyvtárosi létünk, vagy legalábbis a velük kapcsolatos együttműködésünk függ. Ilyenek például a SZÖT, Kultúra Vállalat, az egyes minisztériumok /Művelődésügyi és Pénzügyminisztérium feltétlen/ képviselői, a könyvkiadók kiküldöttei, valamint néhány újságíró. A felsoroltak jelenléte által biztosítva lenne, hogy az értekezleten felszólalók első kézből, rögtön választ kapnának problémáikra, ugyanakkor az újságírók révén bizonyos szükséges propagandát is kapna a könyvtárügy. Különösen szükségesnek látszanék a kapcsolat fenntartása az egyes könyvkiadókkal, akik nem egyszer olyan könyv kiadását vállalják, amelynek megjelentetése érthetetlen a dolgozók előtt. Szeretnénk végre tisztán látni, hogy ki, vagy milyen tényezők irányítják őket az egyes munkák kiadásánál és hogy miért nem kérdezik meg a széles néprétegekkel kapcsolatot tartó könyvtárosokat

a valóságban is könyvkiadási tervük egybeállítására előtt. Pro forma megkérdezésről nem egy alkalommal hallottunk már, de a gyakorlatban erre még nem igen került sor, pedig nem egy esetben kaphatnánk komoly tájékoztatást ilyen alkalommal nemcsak a dolgozók által várva-várt könyvekre, de azok példányszámára nézve is. Elég gyakran előfordul ugyanis, hogy egyik másik munkát napok alatt elkapkodják a könyvpiacon, míg mások évekig eladatlanul porosodnak a polcokon s a kirakatokban. Mindez azt bizonyítja, hogy könyvkiadásunknak a jövőben jobban szem előtt kellene tartania a dolgozók kívánságait és csak meghallgatásuk után lenne szabad egybe állítaniuk könyvkiadási tervüket.

Az értekezleten felvetett általános jellegű problémákkal kapcsolatban /fűtés, takarítás, fizetés, prémium, létszám, helyiség kérdései stb./ véleményem az, hogy ezek bármennyire is általánosságban jelentkeznek, mégis helyileg oldandók meg. Itt a könyvtáros leleményessége igen sokat segíthet. Ez természetesen nem menti fel az OMK vezetőségét, hogy alkalomadtán generálisan rendeztesse a műszaki könyvtárosok besorolását, prémiumra való jogosultságát.

Itt említem meg a könyvtárosokat megillető 6 napos pótszabadság kérdését is. A munka törvénykönyvében lefektetett rendelkezés intenciója minden bizonnyal a könyvtári munka tudományos jellegével magyarázza a 6 napos pótszabadságra való jogosultságot. Hogy erre az egyes vállalatok rendeletmagyarázói szerint - csak azok válnak érdemessé, akik éppen csak hogy belekóstoltak a könyvtárosi munkába, a több éves gyakorlattal bírók pedig nem, /mivel azokat hosszabb szolgálati idejük miatt már egyébként is pótszabadság illeti meg/, - nehezen képzelhető el. Reméljük, hogy eme viaszosság megszüntetése tekintetében számíthatunk az OMK vezetőségének támogatására.

Jánszky elvtárs említést tett beszédében többek közt a saját dokumentáció erőteljesebb kiépítésének szükségességéről is. Ezzel 100 %-ig egyetértünk. Ahhoz azonban, hogy ezt az egyes szervek dokumentátorai /könyvtárosai/ megvalósíthassák, több segítségre lenne szükségük. Nagy segítséget jelentene számukra többek között pl. az, ha minden könyvismeretést, műszaki lapszemlét /legalábbis bizonyos példányszámban/ egyoldalasan nyomtatnának, hogy azok szétvághva vagy kartonra ragasztva dokumentációs célra is felhasználhatók legyenek.

Közismert tény, hogy a könyvtári törvényben, illetőleg annak végrehajtási utasításában megjelölt létszámkeret a legtöbb könyvtárnál nincs megadva, következésképp a könyvtárosok a legtöbb helyen túl vannak terhelve, éppen ezért szá-

mukra ott és akkor nyújthatnák a legnagyobb segítséget, ha a már évek óta hangoztatott és a Műszaki Kiadó könyvein újabban már alkalmazott decimális jelzeteket minden kiadó kötelezően feltüntetné kiadványain. Számos könyvtárosi tevékenység közül a decimális jelenti ugyanis a legfontosabbat, ami egyuttal meglehetősen sok időt is von el a könyvtárosoktól.

Az elmondottakon kívül beszélni szeretnék még a külföldi műszaki anyag ajánlásának, illetőleg az ezzel kapcsolatos szolgálat bevezetéséről is. Ez a nagy és szép feladat - az egységes irányítás érdekében - az OMK-ra vár. Tudjuk, hogy milyen nehéz és csaknem irreális feladat még ki nem adott művet megrendelni, vagy azt megvételre ajánlani. Reális véleményalkotásra csak akkor kerülhet sor, ha a könyv már kézben van és minden szempontból megvizsgálható. Ha ez így áll a belföldi kiadású könyvekre, mennyivel inkább nehéz feladat előtt állnak a műszaki könyvtárosok a külföldi, idegennyelvű munkák rendelésekor, amikor esetleges tapasztalatlanságuk mellett nem egyszer ügyes üzletfogásnak, vagy hangzatos propagandának is áldozatul eshetnek. A külföldi könyvkiadás sokkal inkább üzleti jellegű, mint a mi, szocialista könyvkiadásunk és éppen ezért a kiadók kereskedelmi, vagy propaganda okokból nem egyszer a kiadások évét sem tüntetik fel kiadványaikon. Nagy rutin, tájékozottság és szakképzettség szükséges ahhoz, hogy a könyvtárosok ne az állam kárán tanuljanak meg helyesen rendelni devizaterhes külföldi könyveket. Az OMK a segítséget e téren úgy adhatná meg, hogy a külföldi bibliográfiák áttanulmányozása után ajánló bibliográfiát állítana össze, amelyet szakmánként csoportosítva az egyes műszaki lapszemlékben leköszölne. Sok felesleges beszerzést lehetne így módon kiküszöbölni. Az OMK-nak e nagy jelentőségű és nemzetgazdasági szempontból lényeges munkásságához igénybe lehetne venni a magyar külképviseleti szervezetek segítségét is, akik már az illető országokban tudomást szerezhethetnek a megjelent számottevőbb munkákról és azokról késedelem nélkül tájékoztatást adhatnának az OMK-nak.

Említést szeretnék még tenni a külföldi könyvek viszonylag lassu forgási sebességéről is. Sebességről a szó igazi értelmében sajnos alig 1-2 könyvnél beszélhetünk. Általában az idegennyelvű könyveket nagyon kevesen használják /legalább is nálunk: a Posta Központi Szakkönyvtárban ez a helyzet/. Nem vehető ugyanis kihasználnak egy 2-300 forintos angol nyelvű híradástechnikai munka 1-2 kölcsönző igénylésével, akik a szóbanforgó munkának is csak egyes fejezeit nézik át, illetve jegyzetelik ki, vagyis amelyek őket

közelebből érdeklik. Valószínűnek tartom, hogy más helyeken is találkozunk hasonló helyzettel. Ennek legfőbb oka a nyelvtudás hiányában keresendő, amely ténnyel viszont még évekig számolnunk kell. A megoldást ezuttal is az OMK nyújthatná azzal, hogy a külföldi devizaterhes könyvek rendelését bizonyos fokig koordinálná. Minden 100 forintnál drágább idegennyelvű, devizaterhes könyvet csak 1, legfeljebb 2 példányban lehetne az országba behozatni /rendelni/ s az így megtakarított összeget inkább a behozott művek teljes, vagy részleges lefordítására, esetleg magyar nyelvű kiadására kellene fordítani. A jelentős megtakarítástól eltekintve igazán közkinccsé csak így válnának a külföldi tapasztalatok. Ily módon a nyelvismerettel nem bíró műszerészek, technikusok is tanulmányozhatnák a külföldi irodalmat és esetleg bő anyagot merithetnének ezekből a munkákból is újításaikhoz. Számtalanszor felvetődött, tehát ugyancsak meg kellene oldani a műszaki fordítások igazságosabb, költségelosztását is. Véleményem szerint ezt csak egy egységesen megállapított összeg /pl. 5 Ft./ kimondásával lehetne rendezni, amelyet egyformán fizetne mind az első, mind a későbbi rendelő. A fordítottási költséget e célra biztosított keretből kellene az OMK-nak hitelezni. A fordításokat nem jelenlegi alakjukban, hanem a Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványsorozatának megfelelő alakban kellene készíttetni, amelyeket kéziratként forgalomba is lehetne hozni, vagy róluk - legalábbis időnkénti-tájékoztató katalógust kiadni.

Nem lenne ésszerűtlen foglalkozni végül azzal a gondlattal sem, hogy az egyes szerveknél többletként elfekvő külföldi folyóirat példányszámokat az OMK erre hivatott részlege nyilvántartásba venné és abból az esetleg odaforduló igényeket cserekiadvány ellenében, de egyébként díjmentesen kielégítené.

Mindezeket a könyvtárosi konferencián volt szándékomban elmondani, erre azonban akkor - az idő rövidege miatt - nem kerülhetett sor. Ezuttal tehát vitacikként bocsátom útjára a részben új, részben már több ízben felvetett, de meg nem oldott javaslatokat és kérem kartársaimat, hogy azzal kapcsolatos véleményüket közvetlenül velem, vagy a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatójának hasábjain közölni szíveskedjenek.

Dr. Kormány László

x - x - x